

TELIA LIETUVA, AB

SĄNAUDŲ APSKAITOS IR APSKAITOS ATSKYRIMO METINĖS ATASKAITA

UŽ 2018 M. GRUODŽIO 31 D. PASIBAIGUSIUS METUS

TURINYS

1.	VADOVYBĖS PAREIŠKIMAS	3
2.	PAAIŠKINAMASIS RAŠTAS	4
3.	SĄNAUDŲ APSKAITOS (VERSLO SĄNAUDŲ PASKIRSTYMO) IR APSKAITOS ATSKYRIMO METODIKA	6
3.1	BENDROSIOS NUOSTATOS	6
3.2	BENDRIEJI SĄNAUDŲ PASKIRSTYMO IR APSKAITOS ATSKYRIMO PRINCIPAI	7
3.3	SĄNAUDŲ MODULIS	7
3.4	VEIKLŲ MODULIS	9
3.5	SĄNAUDŲ OBJEKTŲ MODULIS.....	9
3.6	SĄNAUDŲ PASKIRSTYMAS IŠ SĄNAUDŲ MODULIO Į VEIKLŲ MODULĮ	10
3.7	SĄNAUDŲ PASKIRSTYMAS IŠ VEIKLŲ MODULIO Į SĄNAUDŲ OBJEKTŲ MODULĮ ...	11
3.8	NAUDOJAMO KAPITALO PASKIRSTYMAS PASLAUGOMS.....	13
3.9	DUOMENŲ SURINKIMAS IR KONTROLĖ	15
3.10	BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS.....	15
4.	VIDUTINĖS SVERTINĖS KAPITALO KAINOS APSKAIČIAVIMAS	16
4.1	Vidutinių svertinių kapitalo kaštų (WACC) skaičiavimo metodologija.....	16
4.2	Kintamųjų skaičiavimo verčių nustatymas	17
4.3	Vidutinių svertinių kapitalo kaštų (WACC) apskaičiavimas	20
5.	NAUDOJAMO KAPITALO IR PROTINGUMO KRITERIJŲ ATITINKANČIOS INVESTICIJŲ GRAŽOS APSKAIČIAVIMO ATASKAITA.....	21
6.	REGULIUOJAMŲ VERSLO VIENETŲ PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITA.....	22
7.	REGULIUOJAMŲ VERSLO VIENETŲ NAUDOJAMO KAPITALO ATASKAITA	23
8.	REGULIUOJAMŲ VERSLO VIENETŲ FAKTINĖS NAUDOJAMO KAPITALO GRAŽOS ATASKAITA.....	24

1. VADOVYBĖS PAREIŠKIMAS

Lietuvos Respublikos
Ryšių reguliavimo tarnybos
direktoriui Feliksui Dobrovolskiui

2019-06-14 Nr. 2019- 01635

VADOVYBĖS PAREIŠKIMAS, PATVIRTINANTIS SĄNAUDŲ APSKAITOS IR APSKAITOS ATSKYRIMO SISTEMOS ATITIKIMĄ TEISĖS AKTAMS

Atsižvelgdami į mūsų turimas žinias bei įsitikinimą patvirtiname, kad Telia Lietuva, AB Sąnaudų apskaitos ir apskaitos atskyrimo sistema bei iš jos suformuotos ataskaitos visais reikšmingais atžvilgiais atitinka patvirtintus Sąnaudų apskaitos pagal visiškai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių, Apskaitos atskyrimo taisyklių ir su apskaitos atskyrimu susijusių reikalavimų bei kitų galiojančių teisės aktų reikalavimus.

Finansų padalinio vadovas

Arūnas Lingė

2. PAAIŠKINAMASIS RAŠTAS

Lietuvos Respublikos
Ryšių reguliavimo tarnybos
direktoriui Feliksui Dobrovolskiui

2019-06-14 Nr. 2019-01636

PAAIŠKINAMASIS RAŠTAS PRIE SĄNAUDŲ APSKAITOS IR APSKAITOS ATSKYRIMO SISTEMOS

Atsižvelgdami į mūsų turimas žinias bei įsitikinimą, pareiškiame, kad Telia Lietuva, AB Sąnaudų apskaitos bei atskaitos atskyrimo sistema yra sukurta vadovaujantis patvirtintais Sąnaudų apskaitos pagal visiškai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių, Apskaitos atskyrimo taisyklių ir su apskaitos atskyrimu susijusių reikalavimų bei kitų galiojančių teisės aktų reikalavimais.

2018 metais buvo atnaujintas paslaugų sąrašas, kurio detalesnė informacija pateikiama 17 priede „Paslaugų aprašymai“. Paslaugų skaičius padidėjo nuo 120 paslaugų 2017 metais iki 150 paslaugų 2018 metais. Tokį didelį paslaugų kiekio padidėjimą lėmė FTTX ir DSL interneto paslaugų išskaidymas pagal greitaveikas, fizinių bei juridinių asmenų segmentus ir kitus požymius tiek didmeniniame, tiek mažmeniniame paslaugų teikimo sektoriuje. Šie paslaugų modeliavimo pakeitimai buvo įgyvendinti po 2018 metų antroje pusėje Ryšių reguliavimo tarnybos atlikto Didmeninės centrinės prieigos nediskriminavimo įpareigojimo vykdymo patikrinimo. Tam, kad Tarnyba ateityje galėtų tikrinti ir įsitikinti kaip vykdomas nediskriminavimo įpareigojimas, po diskusijų bendrai sutarta atlikti šiuos sąnaudų modeliavimo pakeitimus. Kitas žymus paslaugų modeliavimo pokytis buvo mobiliojo ryšio Tinklų sujungimo paslaugos perkėlimas iš nereguliuojamų prie reguliuojamų paslaugų rinkų segmento. Todėl labai reikšmingai padidėjo reguliuojamos balso skambučių užbaigimo rinkos sąnaudos.

Veiklų pokyčiai aprašyti 18 priede „Veiklų pokyčiai“. Struktūros pokyčiai aprašyti 19 priede „Struktūros pokyčiai“.

Atnaujinta Telia Lietuva, AB Sąnaudų apskaitos (verslo sąnaudų paskirstymo) ir apskaitos atskyrimo metodika, kurioje atnaujintas Bendrovės verslo vienetų (rinkų) sąrašas, IT sistemų sąrašas ir jų sąnaudų paskirstymo metodai, patikslinti ekspertiniu būdu veiklų paskirstymą atliekantys Bendrovės padaliniai.

2018 m. birželio 1 d. Telia Lietuva dukterinės įmonės Telia Global Services Lithuania, UAB 196 darbuotojai buvo perkelti į anksčiau veiklos nevykdžiusią dukterinę įmonę (iki 2018 m. sausio 30 d. žinoma kaip „Kompetencijos ugdymo centras“, UAB), ir 2018 m. birželio 1 d. „Telia Company AB“, turinti 88,15 proc.

Bendrovės akcijų, įsigijo šią dukterinę įmonę. 2018 m. spalio 26 d. dukterinė įmonė „Verslo investicijos“ UAB, įgyvendinanti investicinį projektą Lvovo g. 21A, Vilniuje, buvo parduota trečiajai šaliai.

Kaip ir 2017 metais, visos mobiliojo ir fiksuotojo tinklo sąnaudos yra atskirtos ir priskirtos tik toms paslaugoms, kurioms teikti yra naudojamos (mobiliojo tinklo sąnaudos – mobiliojo ryšio paslaugoms, fiksuotojo tinklo sąnaudos – fiksuotojo ryšio paslaugoms). MyABCM sąnaudų modelyje buvo sukurtos atskiros sąnaudų kategorijos (mobiliojo tinklo ilgalaikio turto sąnaudos; mobiliojo tinklo elementai; mobiliojo tinklo produktai), todėl mobiliojo tinklo sąnaudos nėra priskiriamos fiksuotojo tinklo reguliuojamoms ar nereguliuojamoms paslaugoms, o visos su šiomis sąnaudų grupėmis susijusios sąnaudos paskirstomos tik mobiliojo ryšio paslaugoms teikti.

Kitų reikšmingų pokyčių, lyginant su 2017 m., Sąnaudų apskaitos ir apskaitos atskyrimo sistemoje nebuvo.

Informacija, susijusi su Sąnaudų apskaita ir apskaitos atskyrimu paskelbta Telia Lietuva, AB internetiniame tinklapyje (<https://www.telia.lt/verslui/reguliuojamos-paslaugos/isankstiniai-pasiulymai/sanaudu-ataskaitos>), kiek tai neprieštarauja Grupėje patvirtintam Komercinių bei technologinių paslapčių sąrašui.

Finansų padalinio vadovas

Arūnas Lingė

3. SĄNAUDŲ APSKAITOS (VERSLO SĄNAUDŲ PASKIRSTYMO) IR APSKAITOS ATSKYRIMO METODIKA

3.1 BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Sąnaudų apskaitos (verslo sąnaudų paskirstymo) ir apskaitos atskyrimo metodika pagrįsta Lietuvos Respublikos Elektroninių ryšių įstatymu, ryšių reguliavimo tarnybos (toliau - RRT) direktoriaus 2011 m. balandžio 7 d. įsakymu Nr. 1V-360 „Dėl Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. 1V-1164 „Dėl sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ bei 2011 m. balandžio 7 d. įsakymu Nr. 1V-361 „Dėl Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2006 m. Birželio 14 d. įsakymo nr. 1V-738 „Dėl apskaitos atskyrimo taisyklių ir su apskaitos atskyrimu susijusių reikalavimų patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – Sąnaudų apskaitos ir Apskaitos atskyrimo taisyklės).

2. Telia Lietuva, AB įmonių grupėje (toliau – Grupė) sąnaudų apskaita ir apskaitos atskyrimas yra atliekamas Verslo sąnaudų paskirstymo per veiklas modelyje (ang. *Activity Based Costing (ABC)*) naudojant MyABCM programinę įrangą. Verslo sąnaudų paskirstymo per veiklas modelyje atliekamas pajamų, sąnaudų, turto bei įsipareigojimų atskyrimas pagal tam tikrus verslo vienetus.

3. Visa informacija sąnaudų paskirstymui renkama iš Grupės padalinių pagal Finansų vadovo patvirtintą grafiką.

4. Šiame dokumente vartojamos šios sąvokos:

Didžiosios knygos modulis - Finansų ir verslo valdymo sistemos "Oracle Financials" sudedamoji dalis, kurioje kaupiama finansinė informacija, perduodama iš visų sistemoje integruotų modulių ir kitų sistemų.

Ilgalaikio turto modulis - Finansų ir verslo valdymo sistemos "Oracle Financials" sudedamoji dalis, kurioje vykdoma ilgalaikio turto apskaita.

Veikla – tai konkrečiu tikslu atliekamas darbas. Verslo sąnaudų paskirstymo per veiklas modelyje skaičiuojamos atskirų veiklų sąnaudos ir paskirstomos kiekvienam sąnaudų objektui (paslaugai), atsižvelgiant į veiklos rezultato apimtį suteikiant paslaugą.

Tiesiogiai priskiriamos sąnaudos – sąnaudos, kurios su konkrečia galutine paslauga siejamos tiesiogiai ir yra priskiriamos paslaugai.

Netiesiogiai priskiriamos sąnaudos – sąnaudos, kurios su konkrečia galutine paslauga siejamos netiesiogiai ir gali būti priskiriamos paslaugai, taikant paskirstymo norminius koeficientus.

Nepaskirstomos sąnaudos – sąnaudos, kurios nėra susijusios su tiesiogine Telia Lietuva, AB (toliau – Bendrovė) veikla ir dėl šios priežasties nepriskiriamos telekomunikacinėms paslaugoms.

Bendrosios sąnaudos, priskiriamos paslaugoms – sąnaudos, kurios su konkrečia paslauga nesiejamos nei tiesiogiai, nei netiesiogiai ir kurių ūkio subjekto negali paskirstyti paslaugoms pagal priežastingumo principą, tačiau šios sąnaudos yra būtinos ūkio subjekto veiklos tęstinumui.

Naudojamas kapitalas - turtas, reikalingas paslaugoms teikti. Naudojamas kapitalas yra gaunamas iš viso turto atėmus trumpalaikius įsipareigojimus bei atidėjimus.

Vidutinė svertinė kapitalo kaina (ang. *Weighted Average Cost Of Capital (WACC)*) - atspindi alternatyvias kapitalo panaudojimo sąnaudas arba protingumo kriterijų atitinkančių investicijų grąžą.

Sąnaudų centras – sąnaudų kaupimo objektas, kuriame atliekamas tarpinis sąnaudų kaupimas, siekiant paskirstyti sąnaudas galutiniams sąnaudų objektams (paslaugoms).

Norminis koeficientas (ang. *driver*) – sąnaudų nešiklis, parodantis, kokia skirstomų sąnaudų dalis yra priskiriama tam tikram sąnaudų centrui. Šis koeficientas naudojamas paskirstant tiesiogiai ir netiesiogiai priskiriamas sąnaudas.

Pagrindiniai procesai – klientų aptarnavimo, paslaugų valdymo ir technologijų palaikymo procesų grupėse esančios veiklos.

Pagalbiniai procesai – verslui ir nenutrūkstamai bei sklandžiai pagrindinių procesų eigai užtikrinti reikalingos veiklos. Tai materialinio aprūpinimo, verslo valdymo, finansų ir investicijų valdymo procesų grupėse esančios veiklos.

Sąnaudų modulis – Verslo sąnaudų paskirstymo per veiklas modelio sudėtinė dalis, kurioje užfiksuotos visos sąnaudos per atskaitinį laikotarpį.

Veiklų modulis – Veiklos sąnaudų paskirstymo modelio sudėtinė dalis, kurioje visos veiklos yra sugrupuotos pagal procesus ir papildomai integruotas tinklo modelis.

Sąnaudų objektų modulis – Veiklos sąnaudų paskirstymo modelio sudėtinė dalis, kurioje teikiamos paslaugos sugrupuotos pagal verslo vienetus.

Verslo vienetas – logiškai išskiriama ūkio subjekto visos veiklos dalis, skirta tam tikrai paslaugų grupei sukurti ir parduoti. Verslo vieneta sudaro visi ūkio subjekto išteklių transformavimo veiklos

(procesai), susiję su šios grupės paslaugų vertės kūrimu bei tokių paslaugų teikimu kitiems verslo vienetams ir (ar) galutinių paslaugų gavėjams.

Tinklo modelis – veiklų modulio sudedamoji dalis, kurioje paskirstomos tinklo komponentų sąnaudos.

Tinklo komponentas – bet kuris viešojo ryšio tinklo sudedamąja dalimi esantis tinklo įrenginys ar elementas, kuris fiziniu ar loginiu būdu gali būti identifikuojamas kaip savarankiškas tinklo vienetas.

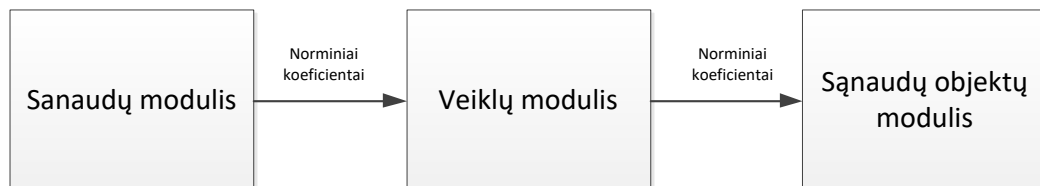
Veiklų paskirstymo sistema – IT sistema skirta veiklų nešiklių nustatymui ir periodinei peržiūrai, darbuotojų etatų paskirstymo į veiklas ir veiklų paskirstymo į sąnaudų objektus įrašų kaupimui.

3.2 BENDRIEJI SĄNAUDŲ PASKIRSTYMO IR APSKAITOS ATSKYRIMO PRINCIPAI

5. Verslo sąnaudų paskirstymo per veiklas modelį sudaro trys sudedamosios dalys:

- 5.1. sąnaudų modulius;
- 5.2. veiklų modulius;
- 5.3. sąnaudų objektų modulius.

6. Visi šie moduliai tarpusavyje yra susieti loginiais ir matematiniais ryšiais. Sąnaudos paskirstomos tiek modulių viduje, tiek iš modulio į modulį. Sąnaudos paskirstomos naudojant sąnaudų paskirstymo koeficientus, kol galiausiai pasiekia sąnaudų objektus.

1 pav. Sąnaudų paskirstymo per veiklas modelio struktūra

7. Sąnaudų paskirstymas ir apskaitos atskyrimas grindžiamas šiais principais:

- 7.1. priešastingumo;
- 7.2. kaupimo;
- 7.3. objektyvumo;
- 7.4. pastovumo;
- 7.5. skaidrumo;
- 7.6. naudingumo;
- 7.7. patikimumo.

8. Pirminiai duomenys apie patirtas sąnaudas ir sąnaudų objektų pajamų duomenys yra gaunami iš Didžiosios knygos modulio ataskaitų.

9. Paslaugų matavimo vienetų statistiniai duomenys gaunami iš Klientų aptarnavimo ir apskaitos, Tinklo informacinių, Operatorių apskaitos sistemų, Duomenų saugyklos ataskaitų.

3.3 SĄNAUDŲ MODULIS

10. Pirminiai duomenys, reikalingi modeliui sukurti – tai ataskaitinio laikotarpio sąnaudos, paimamos iš Didžiosios knygos ir Ilgalaikio turto modulių.

11. Iš Didžiosios knygos modulio perkeliama visa informacija apie sąnaudas, atlikus konsolidaciją tarp visų Grupės įmonių. Sąnaudų modulyje sąnaudos pirmiausia grupuojamos pagal Grupės įmones. Informacija apie ilgalaikio turto nusidėvėjimo dalį grupuojama į ilgalaikio turto kategorijas.

12. Visos sąnaudos iš Didžiosios knygos modulio pagal buhalterinės apskaitos sąskaitas yra sugrupuotos į ekonominius pogrupius. Sąskaitų ekonominiai pogrupiai formuojami tokiu būdu, kad jiems būtų galima naudoti vieną bendrą norminį koeficientą. Pogrupiai apjungiami į ekonomines grupes, atsižvelgiant į tų sąnaudų panaudojimo paskirtį.

13. Sąnaudų modulyje išskiriamos šios sąskaitų ekonominės grupės:

13.1. *Tiesioginės sąnaudos* – sąnaudos, kurios gali būti tiesiogiai ir vienareikšmiškai priskirtos paslaugai. Tiesioginėse sąnaudose išskirtos universaliųjų paslaugų, t.y. taksofonų, sąnaudos, taip pat mokėjimai kitiems operatoriams, informacijos teikimo ir kt. tiesiogiai paslaugoms priskiriamos sąnaudos;

13.2. *Personalo sąnaudos* - tai netiesiogiai paslaugoms priskiriamos sąnaudos, kurios apima tiesiogines išmokas darbuotojams (atlyginimai ir atlyginimų priedai) ir sąnaudas, kurios yra tiesiogiai susiję su darbuotojais (socialinio draudimo išmokos, išmokos pagal kolektyvinę sutartį, komandiruotės ir pan.);

13.3. *Nusidėvėjimo sąnaudos*, t.y. ilgalaikio turto nusidėvėjimo sąnaudos pagal ilgalaikio turto apskaitos kategorijas. Visoms ilgalaikio turto kategorijoms taikomas tiesinis nusidėvėjimo sąnaudų skaičiavimo metodas;

13.4. *Aptarnavimo sąnaudos* papildomai grupuojamos pagal panaudojimo paskirtį į Tinklo priežiūros, Patalpų priežiūros, Transporto priežiūros, IT aptarnavimo ir Mažaverčio inventoriaus sąnaudas;

13.5. *Elektros energijos sąnaudos*;

13.6. *Administracinės sąnaudos*: kanceliarinės, pašto ir kurjerių, vertimų, bankų paslaugų ir kitos biuro administravimo sąnaudos;

13.7. *Rinkodaros ir pardavimo sąnaudose* atskira grupė išskirta Sąskaitų klientams pateikimo sąnaudos;

13.8. *Finansinės sąnaudos*;

13.9. *Mokesčių sąnaudos*. Šią grupę sudaro žemės, nekilnojamo turto ir kitų mokesčių sąnaudos;

13.10. *Kitos sąnaudos*. Į šią grupę įeina likusios įvairios sąnaudos, kurios nepateko į anksčiau paminėtas grupes;

13.11. *Bendrosios sąnaudos, nepriskiriamos paslaugoms* yra išskirtos atskira sąnaudų grupė jau Sąnaudų modulyje. Tai sąnaudos, kurios neskirstomos telekomunikacinėms paslaugoms;

13.12. Sąnaudų modulyje atskiru pogrupiu išskiriama protingumo kriterijų atitinkanti *investicijų grąža*.

13.12.1. Investicijų grąža - tai Grupės reikalaujama grąžos norma, nustatyta atsižvelgiant į Grupės naudojamą kapitalą. Naudojamo kapitalo apimtis skaičiuojama kaip ataskaitinio laikotarpio pirmąją dieną ir kiekvieno ketvirčio pabaigoje naudoto kapitalo apimčių aritmetinis vidurkis.

$$\text{Naudojamas kapitalas} = \text{Ilgalaikis turtas} + \text{Trumpalaikis turtas} - \frac{\text{Trumpalaikiai išsipareigojimai}}{\text{(mokėtinos sumos)}} - \frac{\text{Atidėjimai}}{\text{(sukauptos sąnaudos)}}$$

13.12.2. Investicijų grąžos norma remiasi Vidutinės svertinės kapitalo kainos skaičiavimu.

13.12.3. Protingumo kriterijų atitinkanti investicijų grąža apskaičiuojama taip:

$$\text{Protingumo kriterijų atitinkanti investicijų grąža} = \frac{\text{Naudojamas kapitalas}}{\text{Kapitalo kaina}} \times \text{Kapitalo kaina}$$

14. Visas sąnaudas pagal ekonomines grupes toliau galima klasifikuoti į keturias rūšis: tiesiogines, netiesiogines, bendrąsias sąnaudas (paskirstomas telekomunikacinėms paslaugoms ir nepaskirstomas telekomunikacinėms paslaugoms). Apskaičiuojant konkrečių galutinių paslaugų (produktų) vieneto sąnaudas, dalyvauja visos sąnaudų rūšys. Nepaskirstomos sąnaudos priskiriamos kitoms netelekomunikacinėms paslaugoms.

Sąnaudų ekonominės grupės	Sąnaudų rūšys			
	Tiesioginės sąnaudos	Netiesioginės sąnaudos	Bendrosios sąnaudos, paskirstomos paslaugoms	Nepaskirstomos sąnaudos
Tiesioginės sąnaudos	X			
Personalo sąnaudos		X	X	X
Nusidėvėjimas		X		
Aptarnavimo sąnaudos	X	X	X	X
Elektros energijos sąnaudos	X	X	X	
Administracinės sąnaudos	X	X	X	X
Rinkodaros ir pardavimų sąnaudos	X	X	X	
Finansinės sąnaudos		X	X	X
Kitos sąnaudos		X	X	X
Mokesčiai	X	X	X	X
Bendrosios sąnaudos, nepriskiriamos paslaugoms				X

1 lent. Sąnaudų ekonominių grupių pasiskirstymas pagal sąnaudų rūšis

3.4 VEIKLŲ MODULIS

15. Veiklų modulis yra tarpinis sąnaudų paskirstymo etapas tarp sąnaudų ir sąnaudų objektų modulių.

16. Veiklų modulyje sąnaudos paskirstomos į veiklas, informacines sistemas, klientų segmentus, tinklo elementus ir produktus, bendrąsias ir kt. sąnaudas.

17. Veiklų modulį sudaro šie sąnaudų centrai:

17.1. *Tiesioginės sąnaudos*. Tai sąnaudos, kurios gali būti tiesiogiai ir vienareikšmiškai priskirtos paslaugai;

17.2. *Struktūros sąnaudos*. Tai organizacinės struktūros sąnaudos. Šis sąnaudų centras naudojamas sąnaudų paskirstymui tarp Sąnaudų ir Veiklų modulių. Sąnaudos, kurios yra priskiriamos struktūriniais padaliniais, toliau paskirstomos pagal etatų skaičių (angl. *Full time equivalents (FTE's)*) į atitinkamų padalinių veiklas;

17.3. *Procesų sąnaudos*. Veiklos grupuojamos į pagrindinius, pagalbinius ir dukterinių įmonių procesus;

17.4. *Ilgalaikio fiksuotojo ir mobiliojo turto sąnaudos*. Tai ilgalaikio fiksuotojo ir mobiliojo turto nusidėvėjimo, turto apskaitos ir turto mokesčių sąnaudos, pagal ilgalaikio turto panaudojimo paskirtį;

17.5. *Tinklo komponentų sąnaudos*. Tai fiksuotojo ir mobiliojo tinklo modeliavime naudojamų fiksuotojo ir mobiliojo tinklo elementų ir tinklo produktų sąnaudos;

17.5.1. Tinklo elementai – tai fiziniai tinklo objektai arba pirminės sudedamosios telekomunikacijų tinklo dalys, kurios naudojamos tinklo produktų sukūrimui. Tinklo elementus sudaro ilgalaikio turto, techninės priežiūros, veiklos rūšių ir kitos sąnaudos;

17.5.2. Tinklo produktai – tai loginiai tinklo objektai arba tinklo elementų pagrindu sukurta funkcijų visuma, kuri naudojama telekomunikacijų paslaugų teikimui. Tinklo produktai yra nustatomi atsižvelgiant į telekomunikacijų tinklo struktūrą ir technologijas;

17.5.3. Tinklo modelis – tai tinklo elementų ir tinklo produktų visuma, kurią sudaro įvairūs loginiai sąryšiai tarp šių tinklo komponentų bei tarp tinklo komponentų ir tarp teikiamų paslaugų. Tinklo modeliavimas apima visų su tinklo komponentais susijusių sąnaudų grupių sąryšių ir norminių koeficientų nustatymus bei šių koeficientų dydžių skaičiavimus. Norminiai koeficientai parodo, koku dydžiu tam tikri tinklo komponentai panaudojami kitiems tinklo komponentams arba galutinėms paslaugoms teikti;

17.5.4. Tinklo modeliavimas grindžiamas priešastingumo, kaupimo, objektyvumo, pastovumo, skaidrumo, naudingumo ir patikimumo principais. Pastovumo principas netaikomas tais atvejais, jeigu atsiranda naujos tinklo technologijos arba pradedamos teikti naujos paslaugos;

17.5.5. Tinklo modeliavimo procesas apima tinklo komponentų sąrašo atnaujinimą, tinklo modeliavimo matricų parengimą, tinklo statistinių duomenų surinkimą, tinklo komponentų norminių koeficientų skaičiavimą, tinklo modeliavimo duomenų suvedimą į matricas ir MyABCM sistemą;

17.6. *Sistemų sąnaudos*. Tai SAP verslo palaikymo sistemos, verslo palaikymo sistemos, operacijų palaikymo sistemos, įmonės išteklių valdymo sistemos, elektroninių kanalų sistemos, verslo analitikos sistemos, kompiuterinių darbo vietų sistemos, vidaus informacinės sistemos;

17.7. *Klientų segmentų aptarnavimo sąnaudos* - tai sąnaudos, kurios nėra susijusios su jokia konkrečia paslauga, tačiau patiriamos aptarnaujant klientus ar jų grupes;

17.8. *Bendrosios sąnaudos, paskirstomos paslaugoms* - tai sąnaudos, kurios nėra susijusios su jokia konkrečia paslauga ar klientų grupe, tačiau kurios būtinos plėtojant verslą. Tai tokios sąnaudos, kaip verslo valdymo, finansų valdymo ir pan.;

17.9. *Bendrosios sąnaudos, nepaskirstomos paslaugoms* – tai sąnaudos, kurios nėra susijusios su jokia paslauga ir nėra būtinos verslo plėtojimui. Tai savanoriško pasirinkimo sąnaudos, pavyzdžiui, parama, labdara.

3.5 SĄNAUDŲ OBJEKTŲ MODULIS

18. Sąnaudų objektai – tai sąnaudų paskirstymo modelio galutinis lygis, kuris apima reguliuojamas paslaugas, kurios sugrupuotos pagal rinkas, universalią paslaugą (taksofonus), nereguliuojamas paslaugas ir kitas netelekomunikacines paslaugas.

19. Žemiau pateikiamas verslo vienetų (rinkų) sąrašas:

19.1. Vartotojams ir paslaugų gavėjams prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinka;

19.2. Balso skambučių užbaigimo rinkos;

19.3. Didmeninė centrinė prieiga;

19.4. Didmeninė aukštos kokybės prieigos fiksuotoje vietoje rinka;

19.5. Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinka;

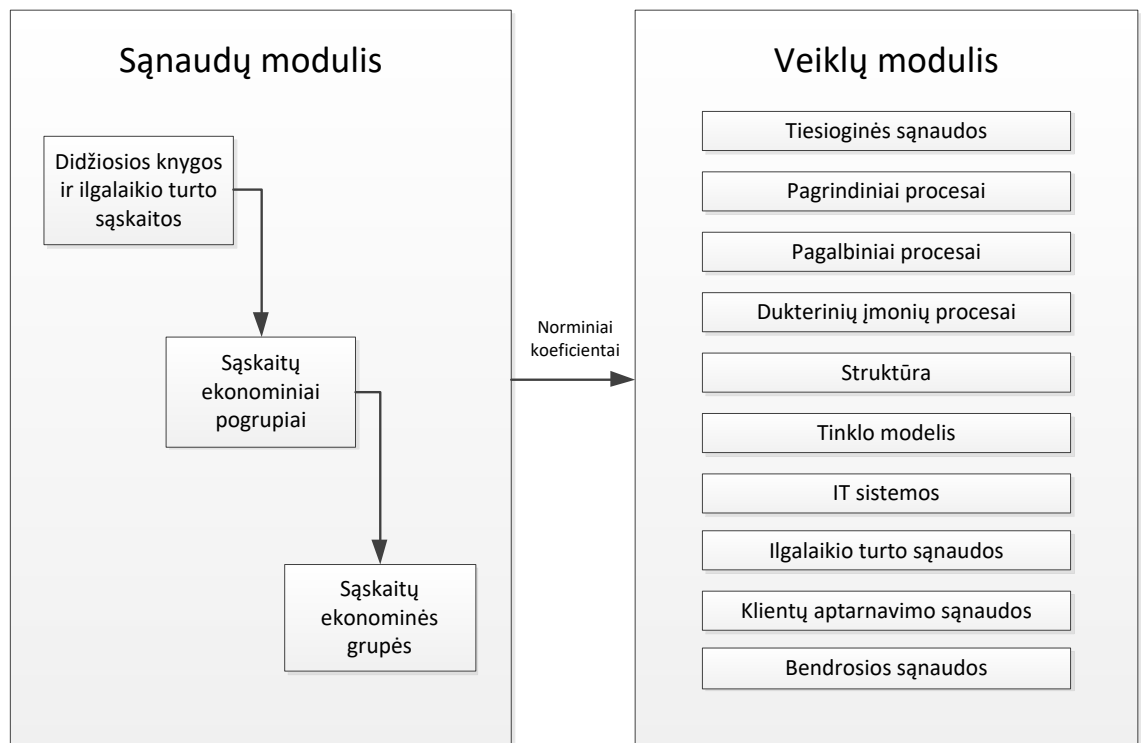
19.6. Transliacijų perdavimo priemonių teikimo paslaugų rinka;

- 19.7. Universalios paslaugos;
- 19.8. Nereguliuojamos paslaugos;
- 19.9. Kitos netelekomunikacinės paslaugos.

20. Modeliavimo rezultate gautos paslaugų sąnaudos lyginamos su jų pajamomis. Sąnaudų objektų pajamų duomenys yra gaunami iš Didžiosios knygos modulio ataskaitų. Sąnaudų objektų modulyje suvedama statistinė paslaugų informacija, įgalinti apskaičiuoti paslaugos vieneto (pvz., linijos, minutės) pelningumą (nuostolingumą).

3.6 SAŃAUDŲ PASKIRSTYMAS IŠ SAŃAUDŲ MODULIO Į VEIKLŲ MODULĮ

21. Sąnaudų modulio sąnaudos yra priskiriamos Veiklų modulio sąnaudų centrams tiesiogiai arba naudojant norminius koeficientus. Sąnaudų norminiai koeficientai taip pat yra naudojami sąnaudų perkėlimui modulio ribose iš vienos sąnaudų grupės į kitą.

2 pav. Sąnaudų paskirstymo iš Sąnaudų modulio į Veiklų modulį principai

22. Sąnaudų paskirstymas atliekamas tokiu eiliškumu:

22.1. *Tiesioginės sąnaudos*. Visos Sąnaudų modulio tiesioginės sąnaudos yra priskiriamos Veiklų modulio tiesioginėms sąnaudoms. Veiklų modulyje išlaikomas toks pat tiesioginių sąnaudų grupavimas kaip ir Sąnaudų modulyje;

22.2. *Personalo sąnaudos*. Šios sąnaudos priskiriamos padaliniais pagal jų faktines sąnaudas, o vėliau - pagal darbuotojų skaičių - padalinių veikloms. Mokymai ir studijos, darbuotojų draudimas bei išėitinės pašalpos yra paskirstomos padaliniais pagal juose užimtų etatų skaičių;

22.3. *Nusidėvėjimas (Ilgalaikio turto sąnaudos)*. Visos nusidėvėjimo sąnaudos priskiriamos tarpiniams sąnaudų centrams sugrupuojant sąnaudas į tokias grupes: Informacinių sistemų, Transporto, Pastatų, Tinklo elementų ir Kito turto grupes;

22.3.1. Visos informacinių technologijų nusidėvėjimo sąnaudos priskiriamos atitinkamoms IT sistemoms;

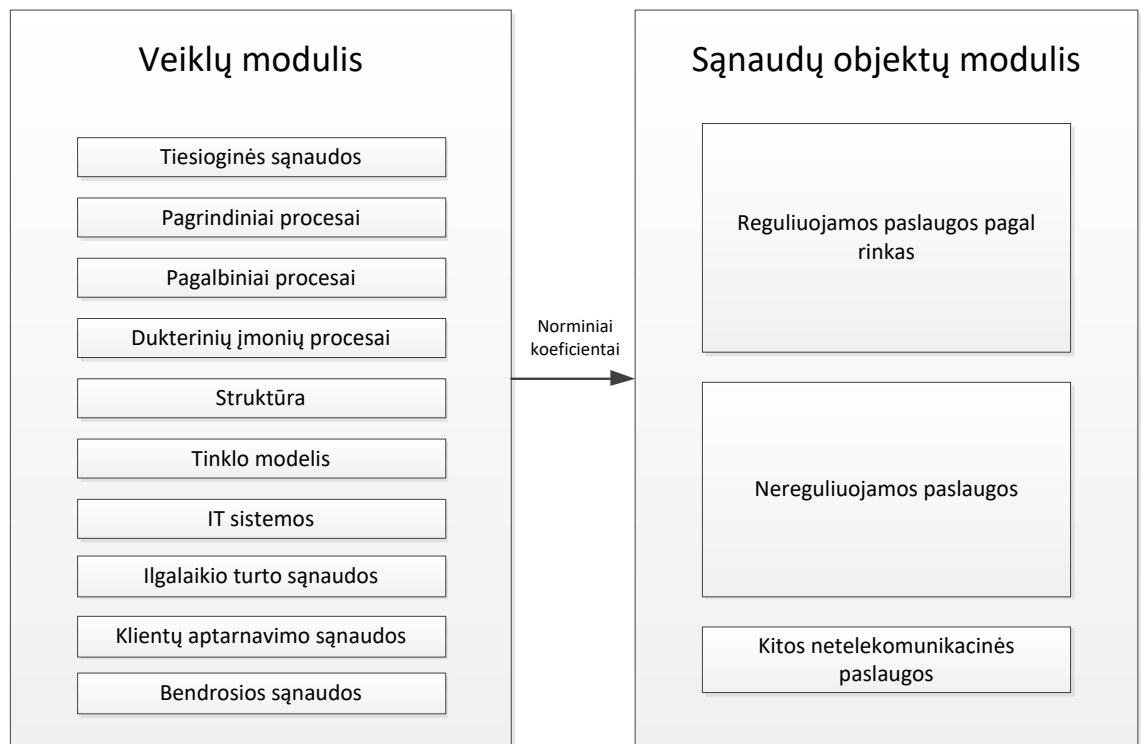
22.3.2. Transporto priemonių nusidėvėjimo sąnaudos yra paskirstomos padaliniais pagal automobilių skaičių;

22.3.3. Pastatų nusidėvėjimo sąnaudos paskirstomos padaliniais ir technologiškai pastatams bei statiniams pagal naudojamą plotą;

- 22.3.4. Tinklo elementų nusidėvėjimo sąnaudos priskiriamos atitinkamiems tinklo elementams;
- 22.3.5. Bendro naudojimo turto nusidėvėjimo sąnaudos skirstomos padaliniais pagal darbuotojų skaičių;
- 22.3.6. Duomenų perdavimo klientų bazės nusidėvėjimo sąnaudos skirstomos atitinkamoms duomenų perdavimo paslaugoms;
- 22.4. *Aptarnavimo sąnaudos*. Visos *Aptarnavimo sąnaudos* sugrupuotos į tokias grupes: Tinklo priežiūros, Patalpų priežiūros, Transporto priežiūros, IT aptarnavimo ir Mažaverčio inventoriaus sąnaudas;
- 22.4.1. Tinklo priežiūros sąnaudos priskiriamos tinklo komponentams arba tam tikroms su tinklo priežiūra susijusioms veiklos rūšims, arba padaliniais, kurie šias medžiagas sunaudoja. Tiesiogiai su paslaugomis susijusios tinklo priežiūros sąnaudos nukreipiamos į tiesiogines sąnaudas;
- 22.4.2. Patalpų priežiūros sąnaudos paskirstomos padaliniais ir technologiniams statiniams pagal naudojamą plotą;
- 22.4.3. Transporto priežiūros sąnaudos paskirstomos padaliniais pagal padalinyje naudojamų automobilių skaičių, kuro sąnaudos paskirstomos padaliniais pagal faktines išlaidas;
- 22.4.4. IT aptarnavimo sąnaudos paskirstomos informacinėms sistemoms. Tiesiogiai su paslaugomis susijusios IT aptarnavimo sąnaudos nukreipiamos į tiesiogines sąnaudas;
- 22.4.5. Mažaverčio inventoriaus sąnaudos yra priskiriamos visiems padaliniais pagal faktines išlaidas;
- 22.5. *Elektros energijos sąnaudos*. Elektros energijos technologinėms reikmėms sąnaudos priskiriamos fiksuotojo ir mobiliojo ryšio tinklo komponentams „Elektros energijos tiekimo įranga“ pagal suvartojamą elektros energiją. Elektros energija patalpose priskiriama padaliniais pagal kiekvieno padalinio užimamą plotą. Perparduodama elektros energija nukreipiama į tiesiogines sąnaudas;
- 22.6. *Administracinės sąnaudos*. Šios sąnaudos yra priskiriamos padaliniais, atsižvelgiant į atitinkamo padalinio faktines išlaidas arba darbuotojų skaičių padaliniuose. Bankų paslaugų sąnaudos priskiriamos bendrosioms sąnaudoms, kurios vėliau paskirstomos paslaugoms;
- 22.7. *Rinkodaros ir pardavimų sąnaudos*. Didžioji dalis rinkodaros sąnaudų yra priskiriama tiesioginėms sąnaudoms. Likusi dalis sąnaudų yra priskiriama atitinkamoms veikloms, struktūriniams padaliniais arba bendrosioms sąnaudoms pagal sąnaudų panaudojimo apimtį;
- 22.8. *Finansinės sąnaudos*. Visos finansinės sąnaudos priskiriamos bendrosioms sąnaudoms, paskirstomoms paslaugoms;
- 22.9. *Kitos sąnaudos*. Ryšių su investuotojais sąnaudos priskiriamos struktūriniam padaliniui „Vadovybė“, audito sąnaudos – bendrosioms, paskirstomoms sąnaudoms, ir draudimo sąnaudos – padaliniais pagal vidutinį etatų skaičių. Visos likusios sąnaudos, esančios kitų sąnaudų grupėje, paskirstomos pagal sąnaudų panaudojimą į struktūrinius padalinius;
- 22.10. *Mokesčių sąnaudos*. Žemės ir nekilnojamo turto mokesčiai priskiriami pastatams. Mokestis prie pajamų šaltinio, aplinkos taršos, žyminis ir kiti mokesčiai priskiriami bendrosioms sąnaudoms, paskirstomoms paslaugoms. PVM sąnaudos, susijusios su ilgalaikiu turtu, paskirstomos atitinkamam ilgalaikiam turtui pagal nurašytą likutinę turto vertę. Neatskaitomas PVM ir atstatomas PVM skirstomi į padalinius pagal sąnaudų panaudojimą;
- 22.11. *Bendrosios sąnaudos, nepaskirstomos paslaugoms*. Per tarpinį sąnaudų centrą veiklų modulyje priskiriamos kitoms netelekomunikacinėms paslaugoms.

3.7 SAŃAUDŲ PASKIRSTYMAS IŠ VEIKLŲ MODULIO Į SAŃAUDŲ OBJEKTŲ MODULĮ

23. Sąnaudų paskirstymo iš Veiklų modulio į Sąnaudų objektų modulį rezultate gaunamos Grupės paslaugų sąnaudos.

3 pav. Sąnaudų paskirstymo iš Veiklų modulio į Sąnaudų objektų modulį principai

24. Sąnaudų paskirstymas atliekamas tokiu eiliškumu:

24.1. *Tiesioginės sąnaudos* yra priskiriamos tiesiogiai galutiniams sąnaudų objektams (paslaugoms);

24.2. *Procesų sąnaudos*. Veiklų modulyje visos Grupės veiklos yra sugrupuotos į pagrindinius, pagalbinus ir dukterinių įmonių procesus. Veiklų paskirstymas į sąnaudų objektus yra atliekamas kas ketvirtį vadovaujantis Bendrovėje patvirtintu modeliavimo grafiku. Struktūrinių padalinių vadovų paskirti atsakingi darbuotojai kas ketvirtį Veiklų paskirstymo sistemoje vykdo veiklų peržiūrą, kuomet patikrina, ar nepasikeitė padalinio veiklų sąrašas, veiklų paskirstymo principai, ar tikslūs šaltinių aprašymai, paskirstymo koeficientai, ar nepasikeitė sąnaudų objektai.

Pasikeitus organizacinei struktūrai ar padalinių funkcijoms, jeigu reikalinga sukurti ar panaikinti veiklą, tai atlieka padalinio atsakingas darbuotojas suderinęs su Finansų padalinio atsakingais darbuotojais.

Atsakingi darbuotojai Veiklų paskirstymo sistemoje etatų paskirstymą veikloms ir veiklų paskirstymą į sąnaudų objektus atlieka naudodami ataskaitas iš IT sistemų arba vadovų įvertinimą, su kokiais sąnaudų objektais dirbo jų padalinių darbuotojai. Etatų ir veiklų paskirstymo įrašai kaupiami Veiklų paskirstymo sistemoje.

Paskirstymo metu yra atliekamos sisteminės kontrolės, kurių metu patikrinama, ar visas darbo laikas ir visi etatai yra paskirstyti. Pabaigus paskirstymą Veiklų paskirstymo sistemoje yra uždaromas periodas. Atsakingas vadovas patvirtina, kad paskirstymas yra baigtas.

Taip pat yra sukurtos ataskaitos, kurių pagalba vykdomos paskirstymo pasikeitimų kontrolės, kaip kas periodą keitėsi etatų ir veiklų paskirstymas į sąnaudų objektus.

24.3. *Pagrindinių procesų veiklų sąnaudos gali būti nukreipiamos:*

24.3.1. tinklo komponentams, jei tos sąnaudos susijusios su tinklo valdymo ir eksploatavimo, plėtros, planavimo ir statybos procesais;

24.3.2. telekomunikacinėms paslaugoms, jei tos veiklos sąnaudos yra tiesiogiai susijusios su teikiamomis telekomunikacinėmis paslaugomis;

24.3.3. kitoms netelekomunikacinėms paslaugoms;

24.3.4. klientų aptarnavimo sąnaudoms;

24.3.5. IT sistemoms.

24.4. *Pagalbinių (verslo palaikymo) procesų veiklų sąnaudos gali būti nukreipiamos:*

24.4.1. pagrindinių procesų veikloms, jei tam tikros verslo palaikymo veiklos yra susijusios su pagrindinėmis veiklomis;

24.4.2. kitoms pagalbinių procesų veikloms arba struktūriniams padaliniams;

24.4.3. tinklo komponentams, jei tam tikros verslo palaikymo veiklos yra susijusios su tinklo administravimu, technine priežiūra;

- 24.4.4. netelekomunikacinėms paslaugoms, jei verslo palaikymo procesų veiklos susijusios su netelekomunikacinių paslaugų teikimu išorės klientams;
- 24.4.5. IT sistemoms, jei veiklos susiję su IT sistemomis;
- 24.4.6. klientų aptarnavimo sąnaudoms;
- 24.4.7. bendrosioms sąnaudoms.
- 24.5. *Dukterinių įmonių procesų veiklų sąnaudos* gali būti priskiriamos:
- 24.5.1. pagrindinių procesų veikloms, jei tam tikros verslo palaikymo veiklos yra susijusios su pagrindinėmis veiklomis;
- 24.5.2. kitoms pagalbinių procesų veikloms arba struktūriniais padaliniais;
- 24.5.3. netelekomunikacinėms paslaugoms, jei verslo palaikymo procesų veiklos susijusios su netelekomunikacinių paslaugų teikimu išorės klientams;
- 24.5.4. klientų aptarnavimo sąnaudoms;
- 24.5.5. bendrosioms sąnaudoms.
- 24.6. *Sistemų sąnaudos* gali būti priskiriamos:
- 24.6.1. SAP Verslo palaikymo sistemų (SAP BSS) sąnaudos paskirstomos paslaugoms pagal pastarųjų pajamas;
- 24.6.2. Verslo palaikymo sistemų (BSS) sąnaudos paskirstomos paslaugoms pagal pastarųjų pajamas;
- 24.6.3. Operacijų palaikymo sistemų (OSS) sąnaudos paskirstomos Bendrovės padaliniais pagal vidutinį darbuotojų skaičių.
- 24.6.4. Įmonės išteklių valdymo sistemų (ESS) sąnaudos paskirstomos Bendrovės padaliniais ir Grupės įmonėms pagal vidutinį darbuotojų skaičių.
- 24.6.5. Elektroninių kanalų sistemų (E-Channels) sąnaudos paskirstomos paslaugoms pagal paslaugų gavėjų skaičių.
- 24.6.6. Verslo analitikos sistemų (BI) sąnaudos paskirstomos Bendrovės padaliniais pagal vidutinį darbuotojų skaičių.
- 24.6.7. Kompiuterinių darbo vietų sistemų sąnaudos paskirstomos Bendrovės padaliniais ir Grupės įmonėms pagal kompiuterių skaičių.
- 24.6.8. Telia Lietuva informacijos sistemos - tai Bendrovės vidinėms reikmėms skirtų duomenų perdavimo tinklo resursų ir kompiuterizuotų darbo vietų bei jų aptarnavimo sąnaudos. Šios sąnaudos paskirstomos Bendrovės padaliniais ir Grupės įmonėms pagal kompiuterių skaičių.
- 24.7. *Tinklo komponentų sąnaudos*. Visos sąnaudos, susijusios su tinklo komponentais, patenka į tinklo modelį ir jame yra paskirstomos galutiniams sąnaudų objektams.
- 24.8. *Klientų aptarnavimo sąnaudos*, susikaupusios atskiruose klientų segmentuose, paskirstomos paslaugoms proporcingai tam segmentui teikiamų paslaugų kiekiui.
- 24.9. *Bendrosios sąnaudos, paskirstomos paslaugoms*, yra paskirstomos paslaugoms proporcingai jų sąnaudų dydžiui.
- 24.10. *Nepaskirstomos sąnaudos* yra sukaupiamos atskirame sąnaudų centre ir priskiriamos kitoms netelekomunikacinėms paslaugoms.

3.8 NAUDOJAMO KAPITALO PASKIRSTYMAS PASLAUGOMS

25. Naudojamo kapitalo paskirstymui MyABCM sistemoje yra sukurtas atskiras modelis, kuriame paskirstoma naudojamo kapitalo suma.

26. Atsižvelgiant į kapitalo poreikį kiekvienam resursui, veiklai ir/arba sąnaudų objektui, naudojamas kapitalas paskirstomas Sąnaudų, Veiklų arba Sąnaudų objektų modulių sąnaudų centrams, su kuriais susijęs naudojamas turtas. Naudojamo kapitalo galimas pirminis paskirstymas sąnaudų centrams pateikiamas 2 lent. Atlikus naudojamo kapitalo sąnaudų pirminį paskirstymą, toliau sąnaudos paskirstomos pagal nustatytus norminius koeficientus taip pat kaip Sąnaudų paskirstymo modelyje, kuris aprašytas aukščiau.

27. Protingumo kriterijų atitinkanti investicijų grąža paskirstoma taip pat kaip naudojamas kapitalas.

ABC modelio struktūra	Ilgalaikis turtas			Trumpalaikis turtas	Trumpalaikiai įsipareigojimai	
	Materialusis turtas	Nematerialusis turtas	Finansinis turtas		Mokėtinos sumos	Atidėjimai
Sąnaudų modulis:						
Tiesioginės sąnaudos				X	X	

Personalo sąnaudos						X
Ilgalaikio turto sąnaudos (nusidėvėjimas)	X	X		X		
Einamojo remonto ir aptarnavimo sąnaudos				X	X	
Elektros energijos sąnaudos					X	
Administracinės sąnaudos				X	X	
Rinkodaros ir pardavimo sąnaudos					X	
Finansinės sąnaudos						
Kitos sąnaudos				X		X
Mokesčiai						X
Bendrosios sąnaudos, nepriskiriamos sąnaudoms						X
Veiklų modulis:						
Struktūros sąnaudos						X
Procesų sąnaudos						
Tinklo komponentų sąnaudos					X	
Sąnaudų objektų modulis:						
Paslaugos				X		X
Klientų aptarnavimo sąnaudos						
Bendrosios sąnaudos			X	X		X

2 lent. Naudojamo kapitalo pasiskirstymas pagal sąnaudų rūšis sąnaudų centrams

28. Trumpalaikis turtas paskirstomas tiesiogiai tiems verslo vienetams ir paslaugoms, kurių veiklai užtikrinti arba kurioms paslaugoms teikti reikalingas konkretus trumpalaikis turtas.

29. Pinigai kasoje ir banke paskirstomi paslaugoms atsižvelgiant į ataskaitinio laikotarpio veiklos ir kapitalo sąnaudų apimtį.

30. Trumpalaikiai įsipareigojimai paskirstomi tiesiogiai tiems verslo vienetams, dėl kurių teikimo jie gali būti susidarę.

31. Trumpalaikės paskolos paskirstomos paslaugoms, atsižvelgiant į ataskaitinio laikotarpio veiklos ir kapitalo sąnaudų apimtį.

32. Operatoriams mokėtinos sumos paskirstomos atitinkamiems verslo vienetams, kuriuose tokie didmeniniai produktai yra naudojami kaip išteklių galutinėms paslaugoms kurti.

33. Prekybinės skolos paskirstomos verslo vienetams, naudojant ataskaitinio laikotarpio veiklos sąnaudų bazę.

34. Skola kapitalo kreditoriams paskirstoma paslaugoms pagal ataskaitinio laikotarpio veiklos ir kapitalo sąnaudų apimtį.

35. Mokėtinas darbo užmokestis paskirstomas verslo vienetams, naudojant viso darbo užmokesčio sąnaudų sumos bazę.

36. Mokėtinas pridėtinės vertės mokestis paskirstomas paslaugoms, naudojant pajamas kaip paskirstymo bazę.

37. Gautinas pridėtinės vertės mokestis paskirstomas verslo vienetams, naudojant sąnaudas kaip paskirstymo bazę.

38. Atidėjimai paskirstomi tiesiogiai verslo vienetams.

3.9 DUOMENŲ SURINKIMAS IR KONTROLĖ

39. Duomenys reikalingi Verslo sąnaudų paskirstymo per veiklas modeliui kaupiami nuolat pirminiuose šaltiniuose, IT sistemų duomenų bazėse. IT sistemų savininkai kontroliuoja duomenų tikslumą ir teisingumą.

40. Sąnaudų nešiklių reikšmės, kurios nustatomos periodiškai, kaupiamos IT sistemose ir Bendrovės vidiniuose kataloguose elektroninėse laikmenose jas peržiūrint ne rečiau kaip kas ketvirtį.

41. Finansų padalinio atsakingi darbuotojai patikrina, kad pajamų duomenys gaunami iš Didžiosios knygos modulio ataskaitų sutaptų su finansinėmis ataskaitomis.

42. Paslaugų matavimo vienetų statistiniai duomenys renkami kas mėnesį, Finansų padalinio atsakingi darbuotojai kontroliuoja, kad jie būtų tikslūs ir teisingi. Jei yra nustatoma, kad reikia keisti matavimo vienetą paslaugos vadovas, atsakingas už paslaugos teikimą, privalo pateikti raštiškai pasirašytą keitimo priežastį.

43. Veiklų paskirstymo sistemoje įdiegtos sisteminės etatų paskirstymo veikloms ir veiklų paskirstymo į sąnaudų objektus kontrolės, kurios patikrina, ar visas darbo laikas ir visi etatai yra pilnai paskirstyti.

44. Veiklų paskirstymo sistemoje įdiegtos sisteminės veiklų ir sąnaudų nešiklių peržiūrų, etatų paskirstymo veikloms ir veiklų paskirstymo į sąnaudų objektus atžymos, kuriose matosi kas ir kada atliko peržiūras ir paskirstymą.

45. Veiklų paskirstymo sistemoje įdiegtas sisteminis periodų uždarymas.

46. Taip pat yra sukurtos ataskaitos, kurių pagalba atsakingi darbuotojai periodiškai vykdo etatų paskirstymo veikloms ir veiklų paskirstymo į sąnaudų objektus pasikeitimų kontroles.

47. Finansų padalinio atsakingas darbuotojas atsakingas už netipinių (prestižo nuvertėjimas, ilgalaikio turto nusidėvėjimo koregavimas) sąnaudų sumų suvedimą į sąnaudų apskaitos sistemą bei priskyrimą tiems sąnaudų kaupimo objektams, kurie sąlygojo tokių sąnaudų atsiradimą.

48. Esant poreikiui koreguoti MyABCM duomenis, Finansų padalinio atsakingas darbuotojas koregavimus atlieka kurdamas importinius failus ir importuodamas juos į MyABCM sistemą, o ne rankiniu būdu taisydamas duomenis.

49. Finansų vadovas periodiškai patvirtina Verslo sąnaudų paskirstymo per veiklas modeliavimo planą, kuriame yra aprašyta, kokie darbai ir kada turi būti atlikti, kokių padalinių darbuotojai yra atsakingi už paskirtų užduočių atlikimą, pateikiamų duomenų pagrįstumą, teisingumą bei tikrumą.

50. Finansų padalinio atsakingi darbuotojai kontroliuoja, kad atsakingiems padalinių darbuotojams priskirtos užduotys būtų atliktos laiku.

51. Sąnaudų apskaitos (verslo sąnaudų paskirstymo) ir apskaitos atskyrimo metodika tvirtinama Finansų vadovo pateikiant metinę ataskaitą RRT.

52. Mabiliojo tinklo sąnaudos yra priskiriamos tik mabiliojo tinklo paslaugoms teikti, o fiksuotojo tinklo sąnaudos yra priskiriamos tik fiksuotojo tinklo paslaugoms teikti.

53. Padalinių, kurių veiklų paskirstymas atliekamas ekspertiniu būdu, veiklas skirsto kas mėnesį. Ekspertiniu būdu veiklų paskirstymą atliekantys Rinkodaros ir komunikacijos padalinys, Privačių klientų Produktų ir komercijos vystymo padalinys, Verslo klientų Produktų ir komercijos padalinys bei kiti padaliniai kiekvieną mėnesį pateikia pasirašytas veiklų paskirstymo ataskaitas, kurios yra kaupiamos ir saugomos vidinėse sistemose ir naudojamos ketvirčio rezultatui paskirstyti VPS sistemoje.

3.10 BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

54. Verslo sąnaudų paskirstymo per veiklas modelis atnaujinamas vieną kartą per metus.

55. Grupės finansiniais metais yra laikomi kalendoriniai metai.

56. Verslo sąnaudų paskirstymo per veiklas modelyje yra naudojami oficialūs Grupės metiniai konsoliduoti finansiniai duomenys.

57. Remiantis sąnaudų apskaitos ir apskaitos atskyrimo taisyklėmis Telia Lietuva, AB tinklapyje skelbiama metinė ataskaita turi nepažeisti Grupėje patvirtinto Komercinių ir technologinių paslapčių sąrašo.

4. VIDUTINĖS SVERTINĖS KAPITALO KAINOS APSKAIČIAVIMAS

4.1 Vidutinių svertinių kapitalo kaštų (WACC) skaičiavimo metodologija

Vadovaujantis Lietuvos respublikos ryšių reguliavimo tarnybos patvirtintais Sąnaudų apskaitos bei Apskaitos atskyrimo taisyklėse nustatytais reikalavimais, vidutiniai svertiniai kapitalo kaštai (WACC) yra apskaičiuojami pagal formulę:

$$WACC = R_E * \frac{E}{E + D} + R_D * \frac{D}{E + D}$$

čia:

WACC – vidutiniai svertiniai kapitalo kaštai (%),

R_E – nuosavo kapitalo kaštai (%),

R_D – skolinto kapitalo kaštai (%),

E – nuosavas kapitalas,

D – skolintas kapitalas.

Vadovaujantis Sąnaudų apskaitos bei Apskaitos atskyrimo taisyklėse nustatytais reikalavimais, Ūkio subjektas nuosavo kapitalo kaštus turi apskaičiuoti pagal kapitalo kaštų modelio formulę:

$$R_E = R_F + \beta_L * (R_M - R_F)$$

čia:

R_E – nuosavo kapitalo kaštai (%),

R_F – bazinė pelno norma (%),

$(R_M - R_F)$ – nuosavo kapitalo rizikos premija (angl. enterprise risk premium, ERP), apskaičiuojama kaip skirtumas tarp R_M (rinkos vidutinė pelno norma (%)) ir R_F (bazinė pelno norma),

β_L – beta koeficientas, rodantis emitento (Ūkio subjekto) akcijų rizikingumo ir visos akcijų rinkos rizikingumo santykį.

Pagal Sąnaudų apskaitos bei Apskaitos atskyrimo taisyklėse nustatytus reikalavimus Ūkio subjekto veikloje naudojamo kapitalo apimtis apskaičiuojama kaip nuosavo ir skolinto kapitalo suma, atitinkanti lygybę:

$$K = E + D = FA + CA - CL - PR$$

čia:

K – veikloje naudojamo kapitalo apimtis,

FA – veikloje naudojamas ilgalaikis turtas,

CA – trumpalaikis turtas,

CL – trumpalaikiai įsipareigojimai,

PR – atidėjiniai.

4.2 Kintamųjų skaičiavimo verčių nustatymas

Kintamasis	Pagrindimas/Šaltinis	Vertė
R_F – bazinė pelno norma	<p>Bazinė pelno norma nustatoma kaip ilgalaikių (ne mažiau kaip 10 metų) Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinių popierių (obligacijų) vidutinė metinė pelno norma, t. y. nerizikinga pelno norma. Kadangi Europos Centrinio Banko (ECB) vertinimu obligacijų rinka Lietuvoje nėra pakankamai likvidi, bazinei palūkanų normai nustatyti yra naudojama Vokietijos Federacinės Respublikos nerizikingos palūkanų normos ir Aswath Damodaran duomenų bazėje pateikiamos Lietuvos šalies rizikos premijos suma.</p> <p>ECB pateikiama harmonizuotų ilgalaikio skolinimosi normų statistika, apskaičiuojama kiekvienai ES valstybei. Remiantis šiais duomenimis, 2018 metų Vokietijos ilgalaikės skolinimosi normos aritmetinis metinis vidurkis sudarė 0.40%.</p> <p>Aswath Damodaran duomenų bazėje skelbiamas 2018 metų Lietuvos šalies rizikos premijos dydis yra lygus 1,03%.</p> <p>Taigi, apskaičiuota Lietuvos bazinė pelno norma sudaro:</p> $R_F = 0,40\% + 1,03\% = 1,43\%$	$R_F = 1,43\%$
β_L – beta koeficientas	<p>Beta koeficientas atspindi ūkio šakos ar įmonės rizikingumo laipsnį, lyginant su visomis akcijų biržoje kotiruojamomis įmonėmis. Vidutinė beta yra lygi 1. Aukštesnė beta nei 1 atspindi didesnę nei vidutinę riziką.</p> <p>Siekiant įvertinti beta, kuri reikalinga nuosavo kapitalo kaštų skaičiavimui, mes rėmėmės Aswath Damodaran rekomendacijomis ir duomenimis. β_U (angl. unlevered beta) buvo apskaičiuota kaip paskutinių penkerių metų mėnesinės telekomunikacijų sektoriaus Europos šalių akcijų gražos vidurkis. Aswath Damodaran duomenų bazėje pateikiamos trys telekomunikacijų bendrovių kategorijos:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Telecom equipment. Šioje kategorijoje dominuoja įrangą telekomunikacijų bendrovėms gaminančios įmonės, todėl šią kategoriją skaičiuodami WACC atmetėme. 2) Telecom wireless. Šioje kategorijoje dominuoja mobiliojo ryšio ir interneto paslaugų bendrovės. $\beta_U = 0,58$. 3) Telecom services. Šioje kategorijoje dominuoja fiksuoto ryšio ir interneto paslaugų bendrovės. $\beta_U = 0,50$. <p>Kadangi Telia teikia tiek mobiliojo ryšio paslaugas, tiek fiksuotojo ryšio paslaugas, WACC skaičiavimui mes pasirinkome Telecom wireless ir Telecom services beta koeficiento svartinį vidurkį pagal Telia 2018 metų pajamas, tenkančias fiksuotojo ir mobilios ryšio paslaugoms:</p>	$\beta_L = 0,78$

- Fiksuotojo ryšio paslaugoms tenkanti 2018 metų pajamų dalis (įskaitant įrangos pardavimą) – 204 941 tūkstančiai eurų, arba 54,43% visų pajamų;
- Mobiliojo ryšio paslaugoms tenkanti 2018 metų pajamų dalis (įskaitant įrangos pardavimą) – 171 553 tūkstančiai eurų, arba 45,57% visų pajamų.

Remiantis Aswath Damodaran rekomendacijomis telekomunikacijos sektoriaus (telecom wireless ir telecom services) svertinis vidurkis $\beta_U = 0,54$.

WACC skaičiavimui buvo naudotas beta koeficientas, pakoreguotas Lietuvos Respublikos pelno mokesčio norma bei skolinto ir nuosavo kapitalo lyginamaisiais svoriais (angl. levered beta (β_L)). β_L skaičiavimai buvo atlikti remiantis formule: $\beta_L = \beta_U * (1 + (1 - T) * \frac{D}{E})$, kur $T=15\%$ (Lietuvos Respublikos bendrasis pelno mokesčio tarifas). β_L yra lygi 0,78.

$(R_M - R_F) =$ nuosavo kapitalo rizikos premija	Nuosavo kapitalo rizikos premija rodo skirtumą tarp istorinės akcijų rinkos gražos ir nerizikingų investicijų gražos, kitaip tariant, ji rodo papildomą gražą, kurią investuotojas gavo, investuodamas į rizikingesnius vertybinius popierius (akcijas), lyginant su nerizikingais vertybiniais popieriais (pvz. valstybės išdo obligacijos).	$(R_M - R_F) =$ 5,96%
--	---	--------------------------

Skaičiuodami nuosavo kapitalo rizikos premiją, mes rėmėmės Aswath Damodaran rekomendacijomis, pagal kurias nuosavo kapitalo rizikos premija yra 5,96%. Šią premiją išsivysčiusioms šalims A. Damodaran nustato remdamasis S&P 500 indeksu kaip skirtumą tarp vidutinės metinės akcijų gražos ir bazinės pelno normos.

$R_E -$ nuosavo kapitalo kaštai	Remiantis antrame puslapyje pateikta formule bei aukščiau aprašytais dydžiais, Telia 2018 metų nuosavo kapitalo kaštai yra: $R_E = 1,43\% + 0,78 * 5,96\% = 6,08\%$	$R_E =$ 6,08%
--	--	------------------

$R_D -$ skolinto kapitalo kaštai	Pagal Sąnaudų apskaitos bei Apskaitos atskyrimo taisyklėse nustatytus reikalavimus Ūkio subjekto skolinto kapitalo kaštai (R_D) turi atspindėti rinkoje nusistovėjusią palūkanų normą, už kurią Ūkio subjektas ataskaitiniu laikotarpiu gavo ar galėjo gauti ilgalaikę paskolą (ne trumpesniam nei 5 metų laikotarpiui).	R_D <i>tax adjusted</i> = 0,80%
---	--	--------------------------------------

2016 m. sausio 4 d. Telia gavo 150 milijonų eurų paskolą iš AB SEB banko ir Danske Bank A/S Lietuvos filialo (iš kiekvieno – po 75 milijonus eurų). Paskolos palūkanų norma – 1,02%, gražinimo terminas – 2021 m. sausio 4 d. Paskolos likutis 2018 m. pradžioje – 90 milijonų eurų, metų pabaigoje – 60 milijonų eurų, skaičiavimuose naudojamas metų pradžios ir pabaigos likučių vidurkis – 75 milijonai eurų.

Taip pat 2017 m. gegužės 29 d. bendrovė taip pat gavo 60 milijonų eurų paskolą iš AB SEB banko, Danske Bank Sverige ir Nordea Bank AB (iš kiekvieno - po 20 milijonų eurų). Paskolos palūkanų norma kintama, vidutinė 2018 m. palūkanų norma – 0,83%, gražinimo terminas – 2024 m. gegužės 23 d. Paskolos likutis per 2018 metus nesikeitė ir siekė 60 milijonų eurų.

Skolinto kapitalo kaštai apskaičiuoti kaip šių dvejų paskolų svertinis palūkanų vidurkis:

$$R_D = (1,02\% * 75 + 0,83\% * 60) / (75 + 60) = 0,94\%$$

Vadovaujantis Sąnaudų apskaitos bei Apskaitos atskyrimo taisyklėse nustatytais reikalavimais, Ūkio subjektas, skaičiuodamas kapitalo kaštus, turi įvertinti pelno mokesčio įtaką nuosavo kapitalo kaštams bei skolinto kapitalo kaštams. Todėl siekiant įvertinti pelno mokesčio įtaką skolinto kapitalo kaštai buvo perskaičiuoti pagal formulę:

$$R_{D \text{ tax adjusted}} = R_D * (1 - T).$$

2018 m. gruodžio 31 d. Telia pakoreguoti skolinto kapitalo kaštai buvo lygūs 0,80%.

E/(E+D) – nuosavo kapitalo dalis visame kapitale	Nuosavo kapitalo lyginamasis svoris apskaičiuojamas kaip santykis tarp nuosavo kapitalo sumos ir bendros (nuosavo ir skolinto) kapitalo sumos.	E/(E+D) = 0,6557
D/(E+D) – skolinto kapitalo lyginamasis svoris	Skolinto kapitalo lyginamasis svoris apskaičiuotas kaip santykis tarp skolinto kapitalo sumos ir bendros (nuosavo ir skolinto) kapitalo sumos.	D/(E+D) = 0,3443
D/E – skolinto ir nuosavo kapitalo santykis	Skolinto ir nuosavo kapitalo santykis, naudojamas pakoreguotam beta koeficientui apskaičiuoti, apskaičiuotas kaip santykis tarp skolinto kapitalo sumos ir nuosavo kapitalo sumos.	D/E = 0,5251
D/E – skolinto ir nuosavo kapitalo santykis	Pagal Sąnaudų apskaitos bei Apskaitos atskyrimo taisyklėse nustatytus reikalavimus, Ūkio subjektas, nustatydamas protingumo kriterijų atitinkančią investicijų grąžą, ataskaitiniu laikotarpiu veikloje naudoto kapitalo apimtį turi apskaičiuoti kaip ataskaitinio laikotarpio pirmąją dieną ir kiekvieno ataskaitinio laikotarpio ketvirčio pabaigoje naudoto kapitalo apimčių aritmetinį vidurkį.	
	Todėl 2018 m. gruodžio 31 d. šie Telia rodikliai buvo skaičiuojami taip:	

Veikloje naudojamas kapitalas

EUR'000	01/01/2018	31/3/2018	30/6/2018	30/9/2018	31/12/2018	Vidurkis
E	305 859	317 826	290 833	306 273	319 776	308 113
D	162 011	154 053	166 131	168 526	158 118	161 768
K	467 870	471 879	456 964	474 799	477 894	469 881

Šaltinis: Telia, KPMG analizė.

4.3 Vidutinių svertinių kapitalo kaštų (WACC) apskaičiavimas

Vadovaujantis Sąnaudų apskaitos bei Apskaitos atskyrimo taisyklėse nustatytais reikalavimais ir naudojant atitinkamai nustatytus kintamųjų verčių dydžius Telia nominalūs vidutiniai svertiniai kapitalo kaštai (WACC) už 2018 metus skaičiuojami taip:

$$WACC = 6,08\% * 0,6557 + 0,80\% * 0,3443 = 4,26\%$$

Taip pat, įvertinus Lietuvos Respublikos pelno mokesčio normą, buvo apskaičiuoti realūs vidutiniai svertiniai kapitalo kaštai (WACC) prieš mokesčius:

$$WACC_{pre-tax} = \frac{4,26\%}{(1 - 15\%)} = 5,01\%$$

Atkreipiame dėmesį, kad 2018 metų WACC skaičiavime buvo atliktas pakeitimas:

Šiais metais, kadangi Europos Centrinio Banko (ECB) vertinimu obligacijų rinka Lietuvoje nėra pakankamai likvidi, bazinei palūkanų normai nustatyti yra naudojama Vokietijos Federacinės Respublikos nerizikingos palūkanų normos ir Aswath Damodaran duomenų bazėje pateikiamos Lietuvos šalies rizikos premijos suma.

5. NAUDOJAMO KAPITALO IR PROTINGUMO KRITERIJŲ ATITINKANČIOS INVESTICIJŲ GRAŽOS APSKAIČIAVIMO ATASKAITA

Balanso straipsnis	Naudojamas kapitalas, Eur	Svertinė kapitalo kaina, %	Protingumo kriterijų atitinkanti investicinė grąža, Eur
Ilgalaikis turtas	426,712,652	5.01%	21,378,304
Trumpalaikis turtas	130,284,888		6,527,273
Trumpalaikiai įsipareigojimai	-96,315,463		-4,825,405
Iš viso	460,682,078		23,080,172

6. REGULIUOJAMŲ VERSLO VIENETŲ PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITA

Verslo vieneto pavadinimas	Pajamos, Eur	Sąnaudos, Eur	Protingumo kriterijų atitinkanti investicijų grąža, Eur	Veiklos rezultatas, Eur
Vartotojams ir paslaugų gavėjams prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinka	13,898	49,726	6,561	-35,828
Balso skambučių užbaigimo rinkos	33,366,936	27,383,953	290,479	5,982,982
Didmeninė centrinė prieiga	346,959	979,125	101,829	-632,166
Didmeninė aukštos kokybės prieigos fiksuotoje vietoje rinka	0	0	0	0
Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinka	3,088,659	2,573,351	588,206	515,308
Transliacijų perdavimo priemonių teikimo paslaugų rinka	0	0	0	0
Universalios paslaugos	348,788	746,946	22,780	-398,158
Nereguliuojamos paslaugos	334,685,862	280,157,963	19,682,024	54,527,899
Kitos netelekomunikacinės paslaugos	6,899,114	1,361,178	2,181,893	5,537,936
Iš viso	378,750,216	313,252,243	22,873,772	65,497,973

7. REGULIUOJAMŲ VERSLO VIENETŲ NAUDOJAMO KAPITALO ATASKAITA

Verslo vieneto pavadinimas	Ilgalaikis turtas, Eur	Trumpalaikis turtas, Eur	Trumpalaikiai įsipareigojimai, Eur	Naudojamas kapitalas, Eur
Vartotojams ir paslaugų gavėjams prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinka	132,512	5,622	-7,177	130,957
Balso skambučių užbaigimo rinkos	8,194,345	10,056,879	-12,453,243	5,797,981
Didmeninė centrinė prieiga	2,026,995	134,223	-128,694	2,032,525
Didmeninė aukštos kokybės prieigos fiksuotoje vietoje rinka	0	0	0	0
Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinka	11,273,040	1,013,119	-544,539	11,741,620
Transliacijų perdavimo priemonių teikimo paslaugų rinka	0	0	0	0
Universalios paslaugos	414,512	122,773	-82,594	454,690
Nereguliuojamos paslaugos	371,338,234	107,471,448	-81,835,812	396,973,870
Kitos netelekomunikacinės paslaugos	33,333,013	11,480,825	-1,263,403	43,550,434
Iš viso	426,712,652	130,284,888	-96,315,463	460,682,078

8. REGULIUOJAMŲ VERSLO VIENETŲ FAKTINĖS NAUDOJAMO KAPITALO GRAŽOS ATASKAITA

Verslo vieneto pavadinimas	Veiklos rezultatas (pelnas arba nuostolis), Eur	Verslo vieneto veikloje naudojamas kapitalas, Eur	Faktinė verslo vieneto veikloje naudojamo kapitalo grąža, %
Vartotojams ir paslaugų gavėjams prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinka	-35,828	130,957	-27.36%
Balso skambučių užbaigimo rinkos	5,982,982	5,797,981	103.19%
Didmeninė centrinė prieiga	-632,166	2,032,525	-31.10%
Didmeninė aukštos kokybės prieigos fiksuotoje vietoje rinka	0	0	-
Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinka	515,308	11,741,620	4.39%
Transliacijų perdavimo priemonių teikimo paslaugų rinka	0	0	-
Universalios paslaugos	-398,158	454,690	-87.57%
Nereguliuojamos paslaugos	54,527,899	396,973,870	13.74%
Kitos netelekomunikacinės paslaugos	5,537,936	43,550,434	12.72%
Iš viso	65,497,973	460,682,078	14.22%